

Kurkó Gyárfás emlékére

Száz éve született, s talán még élt, amikor elfeledték Csíkszentdomokos egyik legjelesebb szülöttét, Kurkó Gyárfást. A lakatosnak tanult székely parasztfiúból lett politikus pályája ugyanis egy rövid – de annál fontosabb – felívelés után gyorsan lehanyatlott: az egypártrendszer megszabadult tőle. 1949-től 1964-ig börtönben sínylődött „hazaárulásért és összeesküvésért”, zavart elmével szabadult, és lett karbantartó lakatos nyugdíjazásáig. Az újbóli felfedezésre váró politikus alakjáról Brassóban élő lányával, Ferencz Nagy Veronikával és a csíkszentdomokosi szülői házban élő Mihály Csabával beszélgettem. Ezekből a beszélgetésekből közlünk részleteket.

APA NÉLKÜL

A szüleim Brassóban ismerkedtek meg. Amikor édesapám leszerelt a katonaságtól, 1932-ben összeházasodtak, és építették a Fehér utca 16. szám alatti házat (ma az egyik fiam lakik benne) – mesélte Ferencz Nagy Veronika. – Ott laktak 1945. márciusáig, amíg a Magyar Népi szövetség székhelye felköltözött Kolozsvárra, és ők is felköltöztek. 1949. november 3-án Kolozsváron tartóztatták le. Egy este jöttek, és házkutatást tartottak. Azt mondták, egy pár napra Bukarestbe viszik, de csak 1964. augusztus 4-én került haza. Én négy éves voltam, amikor letartóztatták. Egy ideig édesanyám azt magyarázta, hogy iskolában van, azért nem jön haza.

Aztán, amikor iskolába kerültem, édesanyám megmagyarázta, hogy le van tartóztatva. Amúgy is tartottuk a kapcsolatot a Balogh Edgár családjával, és ott is tudták a gyerekek, hogy mi a valós helyzet... Sokat sirtam kicsi koromban, hiányzott nagyon édesapám. Édesanyám mesélte, hogy mennyire szeretett, és mennyire akart gyereket, s aztán nem sok öröme telt benne... 19 éves lettem, mire kiszabadult.

1968-ig a nagymamánál laktunk, ugyanis a házunkat elvették, mert édesapám legelőszőr életfogytiglanra és teljes vagyonekbezársra volt ítélve. 1968-ban jelent meg az újságban a rehabilitálása. Azután visszakaptuk a házunkat és valamennyi pénzt az elkobzott javakért.

Kurkó Gyárfás hazatért

A szülői ház

Édesapám 1965-ben a braszósi posztógyárban kapott állást mint karbantartó lakatos, és ott dolgozott 1972-ig, nyugdíjazásáig, de olyan kevés nyugdíjat kapott, hogy abból nem tudtak megélni. Aztán az Írószövetség elismerte tagjának, és onnan kapott két évig nyugdíjat, aztán sok utánajárás után elismerték, hogy illegális harcos, s aztán ilyen nyugdíjat kapott haláláig, 1983-ig. Gyomorrákban halt meg.

KURKÓ GYÁRFÁS A MIÉNK

„Kurkó Gyárfás nyolcgyerekes domokosi családból származott. Édesanyámnak, Mihály Juliannának volt a nagybátyja. – mesélte Mihály Csaba – Nagypapám, András volt a családban a legnagyobb gyerek. Sajnos, nem ismertem én személy szerint Kurkó Gyárfást. Valahol megszakadt a kapcsolat a családok között.”

A Mihály Csaba családja, mindenféle külső támogatás nélkül, önerőből készíttette a szülőháza elhelyezett emléktáblát. „Mondhatni utolsó percben rendeltük meg Sárpátki Zoltán képzőművésztől, mert mind vártam, hogy hátha valaki más kezdeményezné – magyarázta Mihály Csaba. – Nem jelentkezett senki, a faluközösség sem, a közvetlen család sem. A táblát a száz éves születésnapon avattuk fel, december 2-án. Szűk körű ünnepség volt. A rokonok, szomszédok vettek részt rajta, és a helybéli plébános áldotta meg. Sajnos, nem láttam jelét, hogy fontos volna az emléke falunk, a faluközösségnek. A csíkszentdomokosi könyvtárban nincs meg még a kötete sem.

Én úgy érzem, aki tehetne, sem nagyon tesz a Kurkó Gyárfás emlékének ápolásáért. Nemzetiségi történelem órán, mondjuk egy órát szánhatnának rá. Elkötelezett magyar po-

litikus volt. „Annyi a jogunk, amennyit ki tudunk harcolni. A nemzetiségi sors állandó harcot jelent” – fogalmazta meg az általa alapított Népi Egység című lap 1945. augusztus 28-i számában.

Talán ez a két mondat összefoglalja egész életét, és én magam is ezért tartom követésre méltónak a példáját. Szerintem nem volt erkölcstelen, mint sok kortársa.

Kevés emlék maradt utána Szentdomokoson: mindössze néhány fotó a rokonságban. A családi házban volt egy tábla, ami az 1946-os hazalátogatásakor készült Kurkó Gyárfás otthon címmel, abból az alkalomból, hogy megkoszorúzta a Maniu gárdisták által 1944-ben legyilkolt falubeliek sírját. Tudomásom szerint utóljára a dédnagyanyám temetésére jött haza.”

Utolsó látogatását Kurkó Gyárfás lánya, Ferencz Veronika is a hetvenes évekre, az édesanya temetésére történő hazalátogatásra datálja.

Elmondta ugyanakkor, hogy sajnálja, hogy édesapja, Kurkó Gyárfás születésének századik évfordulója mindenféle megemlékezés nélkül múlt el: azt remélte, hogy legalább a Braszósi Lapokban említést tesznek róla. Az otthoni emléktábla-avatásról viszont nem tudott, én közöltem vele az újságot, hogy most már a Csíki Játékszín csíkszentdomokosi előadásainak bérletén kívül egy emléktábla is őrzi a szülőfaluban Kurkó Gyárfás nevét.

„Nem ismerik, s talán nem is akarják megismerni – vélekedett Mihály Csaba – Még a mostani időkben is sok vád éri. Azt mondtam az emléktábla-avatón, hogy vállaljuk fel, hogy Kurkó Gyárfás a miénk, hibáival és erényeivel együtt, fogjunk össze, és tekintsük feladatunknak helyét meghatározni az erdélyi magyarság történelmében, tekintsük feladatunknak érdemeit méltatni, munkásságát ismertetni. Én azt hiszem, vissza kell vinni a köztudatba Kurkó Gyárfás alakját.”

Rövid életrajz

Száz éve, 1909. december 2-án született Csíkszentdomokoson Kurkó Gyárfás romániai magyar politikus, közíró, végzettsége szerint lakatos. „Politikai pályáját a Magyar Dolgozók Szövetségében (MADOSZ-ban) kezdte, 1934-től – a szervezet átszervezéséig – a MADOSZ elnöke, majd a Magyar Népi Szövetség elnöke (1944-1947) Az MNSZ-en belül fokozatosan „radikalizálódott”, felismerte, hogy a nemzetiségi jogok biztosítását össze kell kapcsolni az államtól független magyar intézményrendszer fenntartásával. Emiatt szembe került a KRP magyarságpolitikai elképzeléseivel, 1947-ben megfosztották elnöki tisztségétől, majd az 1949 őszi letartóztatása után 1951-ben Márton Áronnal együtt ítélték el, mint „magyar irredentát”. Az 1964-es amnesztiával szabadult. (Érdekképviselet vagy pártpolitika? Iratok a Magyar Népi Szövetség történetéhez/ Nagy Mihály Zoltán, Olti Ágoston. – Pro-Print kvk. – Csíkszereda, 2009) 1968-ban a Legfelső Bíróság hivatalosan is rehabilitálta. Publicisztikai írásait a kolozsvári Világosság, a Falvak Népe, az Utunk, valamint a braszósi Népi Egység közölte. Nehéz kenyér című önéletrajza először 1949-ben, majd 1975-ben jelent meg. Brassóban hunyt el 1983-ban.

Széll Jenő követ jelentése Kállai Gyula külügyminiszternek

Bukarest, 1949. november 12. (részlet)
Szigorúan bizalmas! 133/szig.biz./
1949-2.

Kolozsvárról szerzett értesülések szerint a városban november hó 5-én és 6-án nagy feltűnést keltő letartóztatások történtek. Biztos értesülések szerint eddig a következő letartóztatások voltak: Méliusz-Nelovankovics József, a Magyar Nemzeti Színház rendezője, Kurkó Gyárfás, az MNSZ intézőbizottságának tagja, országgyűlési képviselő, Balogh Edgár, a Bolyai Egyetem rektora, országgy. képviselő, Szász Pál, az EMGE volt elnöke, továbbá Bikfalvi és Kálmán egyetemi tanárok. (...)

Kurkó Gyárfás személyéről a Magyar Népi Szövetséggel kapcsolatban már több ízben említést tettem jelentéseimben. Mint ismeretes, ő 1947 végéig az MNSZ elnöke volt, leváltása után a szervezet titkárságának tagja maradt, az 1948 decemberi intézőbizottsági ülésen azonban már csak a százas intézőbizottságba választották be. Mint már több ízben jelentettem, az MNSZ vezetői és a román Munkáspárt két év óta őt tette felelőssé azokért a hibákért, melyeket az MNSZ politikai munkájában 1948-ig megállapítottak, elsősorban az elvtelen magyar egység politikájáért.

Jóllehet az ő működése idején még nem voltam Bukarestben, több ízben azt jelentettem, hogy véleményem szerint Kurkó Gyárfás valóban elkövetett politikai hibákat, és bizonyos nacionalista vonal nem volt tőle idegen. Eddigi jelentéseimben azonban azt is meg kellett állapítanom, hogy máig is ő volt az erdélyi magyarság szemében a legnépszerűbb politikus. Általában tisztakezű, becsületes embernek ismerték. Az MNSZ vezetéséből való félreállítás után az volt róla a benyomás, hogy ki-sebb munkakörében lojálisan dolgozott tovább. Néhány hónappal ezelőtt irodal-

mi munkásságba kezdett és első önéletrajzi regénye, a „Nehéz kenyér”, melyet az Állami Könyvkiadó adott ki, általában jó kritikát kapott. (...) (In: Érdekképviselet vagy pártpolitika? Iratok a Magyar Népi Szövetség történetéhez/ Nagy Mihály Zoltán, Olti Ágoston. - Pro-Print kvk. - Csíkszereda, 2009)